

JUSTITSMINISTERIET

Lovafdelingen

Folketinget
Retsudvalget
Christiansborg
1240 København K

Dato: 14. juni 2010
Kontor: Strafferetskontoret
Sagsnr.: 2010-792-1210
Dok.: FRM41193

Hermed sendes endelig besvarelse af spørgsmål nr. 661 (Alm. del), som Folketingets Retsudvalg har stillet til justitsministeren den 11. februar 2010. Spørgsmålet er stillet efter ønske fra Line Barfoed (EL).

Lars Barfoed

/

Jens-Christian Bülow

Slotsholmsgade 10
1216 København K.

Telefon 7226 8400
Telefax 3393 3510

www.justitsministeriet.dk
jm@jm.dk

Spørsmål nr. 661 fra Folketingets Retsudvalg (Alm. del):

”Har man i de øvrige nordiske lande et system, der sikrer en vis proportionalitetsafvejning, f.eks. så man først vurderer hvad straffen ville være, såfremt lovovertræderen ikke var omfattet af § 16 og først derefter stillingtagen til om man i stedet skal afsige en behandlingsdom?”

Svar:

Justitsministeriet har til brug for besvarelsen af spørgsmålet indhentet oplysninger fra Finland, Norge og Sverige.

Det norske Justis- og Politidepartement har oplyst følgende:

”Etter norsk rett kan utilregnelige ikke straffes. Derimot kan alvorlige lovbrudd gi grunnlag for en strafferettslig særreaksjon i form av dom på overføring til tvungen psykisk helservern (psykotiske) eller dom på tvungen omsorg (høygradig psykisk utviklingshemmede). Begge særreaksjonene er i utgangspunktet tidsubestemte. Særreaksjonen kan opprettholdes så lenge det er gjentakelsesfare for nye alvorlige lovbrudd. Hvilken straff lovbruddet ville gitt dersom vedkommende ikke var utilregnelig er ikke relevant. Det betyr at en person som har begått en alvorlig forbrytelse som ellers ville kvalifisert til fengselstraff i flere år, kan slippes fri dersom det ikke lenger foreligger gjentakelsesfare. Motsatt vil en særreaksjon kunne vedvare lengre enn den tiden en tilregnelig som har begått samme lovbrudd ville sonet, dersom det er fare for at vedkommende på ny vil begå alvorlige lovbrudd.”

Det svenske Justitiedepartement har oplyst følgende:

”Regler om påföljdsvalet när en brottslig gärning har begåtts under påverkan av en allvarlig psykisk störning finns i 30 kap. 6 § brottsbalken, där följande föreskrivs.

”Den som har begått ett brott under påverkan av en allvarlig psykisk störning ska i första hand dömas till en annan påföljd än fängelse. Rätten får döma till fängelse endast om det finns synnerliga skäl. Vid bedömningen av om det finns sådana skäl ska rätten beakta

1. om brottet har ett högt straffvärde,
2. om den tilltalade saknar eller har ett begränsat behov av psykiatrisk vård,
3. om den tilltalade i anslutning till brottet själv har vållat sitt tillstånd genom rus eller på något annat liknande sätt, samt
4. omständigheterna i övrigt.

Rätten får inte döma till fängelse, om den tilltalade till följd av den allvarliga psykiska störningen har saknat förmåga att inse gärningens innebörd eller att anpassa sitt handlande efter en sådan insikt. Detta gäller dock inte om den tilltalade har vållat sin bristande förmåga på det sätt som anges i första stycket 3.

Om rätten i fall som avses i första eller andra stycket finner att någon påföljd inte bör dömas ut, ska den tilltalade vara fri från påföljd.”

I dessa fall gäller alltså en presumtion för att annan påföljd än fängelse ska väljas. Om det inte finns förutsättningar för rättspsykiatrisk vård kan t.ex. skyddstillsyn (övervakning) väljas. Först om det finns synnerliga skäl får fängelse dömas ut.

Någon bedömning av brottets straffvärde (dvs. hur allvarligt brottet anses vara, mätt i antalet månader eller år för ett fängelsestraff) förutsätts inte vid domstolens beslut att överlämna någon till rättspsykiatrisk vård. Brottets straffvärde kan dock få betydelse för påföljdsvalet på så sätt att ett högt straffvärde kan, tillsammans med övriga omständigheter, innebära att det finns synnerliga skäl att döma till fängelse i stället för rättspsykiatrisk vård. Är straffvärdet under fyra år ska fängelse som huvudregel inte aktualiseras. För att fängelse ska dömas ut när ett brott begåtts under påverkan av en allvarlig psykisk störning krävs i princip dels att brottets straffvärde är fyra år eller mer, dels att den tilltalade saknar eller har ett begränsat behov av psykiatrisk vård.

Regeringen har ansett att det finns ett behov av att genomgripande reformera regleringen om allvarligt psykiskt störda personer som begår brott. En statlig utredning, Psykansvarskommittén, lämnade 2002 ett förslag till en större reform av straffansvaret för psykiskt störda lagöverträdare (SOU 2002:3). Enligt förslaget ska tillräknelighet införas som en förutsättning för straffansvar (så är inte fallet i dag). Den som var tillräknelig vid gärningen ska enligt förslaget dömas enligt allmänna regler om påföljd och behovet av vård ska tillgodoses under verkställigheten av exempelvis ett fängelsestraff. Överlämnande till rättspsykiatrisk vård ska därför enligt förslaget avskaffas som påföljd för brott. Den som inte var tillräknelig vid gärningen ska enligt förslaget inte dömas till straff men ska kunna få ett eventuellt vårdbehov tillgodosett i annan ordning.

En annan utredning, Psykiatrilagsutredningen, har nu i uppdrag att bl.a. överväga vissa frågor med anknytning till Psykansvarskommitténs förslag, inför ett genomförande av en

större reform av straffansvaret. Psykiatrilagsutredningen ska redovisa sina förslag senast den 30 april 2011.”

Der henvises i øvrigt til de samtidige besvarelser af spørgsmål nr. 659 og 660 (Alm. del) fra Folketingets Retsudvalget, herunder for så vidt angår retstilstanden i Finland.